

Tränare och Riksidrottsförbundets policydokument, Idrotten vill

-en studie med fokus på barnfotbollstränare utifrån
ett Idrotten vill perspektiv

Pia Agné och Kristina Hård af Segerstad

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Examensarbete 123:2012
Seminariehandledare: Karin Söderlund
Examinator: Birgitta Fagrell

Sammanfattning

Uppsatsen handlar om fotbollstränare för barn inom föreningsidrotten och då främst om att synliggöra den verksamhet som tränarna bedriver ur ett Idrotten vill perspektiv.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka om fotbollstränare i sin verksamhet för barn och ungdom i storklubbar använder och bryr sig om Riksidrottsförbundets policydokument Idrotten vill.

Frågorna som vi utgick ifrån var:

- Arbetar tränarna (medvetet eller omedvetet) efter de riktlinjer som Riksidrottsförbundet (RF:s) policydokument föreskriver.
- Om inte dokumentet (Idrotten vill) är utgångspunkten för verksamheten, vad används istället.
- Vilken betydelse får det för verksamheten om inte dokumentet ligger till grund för tränaren?

Metod

För att få en uppfattning om fotbollstränares kunskap om och praktiska tillämpning av policydokumentet för barn och ungdomar i storklubbar valde vi att intervjua fem barn- och ungdomstränare. Fyra av tränarna kom från storklubbar i storstadsregionen. Med storklubb menar vi klubbar som har sin verksamhet i större städer. Den femte tränaren var från en storklubb utanför storstadsregionen. Alla tränarna var män.

Resultat

Resultatet visar att RF:s policydokument, Idrotten vill inte har implementerats i föreningarnas verksamhet. Riktlinjerna för barnidrott följs inte av de intervjuade tränarna från storstadsregionen.

Slutsats

Idrotten vill dokumentet har till synes liten inverkan på tränarnas verksamhet för 10 - åringarna i storstadsregionen. Tränaren utanför storstadsregionen följer noga sin förenings policydokument vilket inte verkar vara fallet i storstadsregionen. Av svaren kan vi dra slutsatsen att tävling och rangordning prioriteras före allsidig utveckling i barnens fotbollsverksamhet. Uttagning till utvecklingslag sker ibland före 10 års ålder vilket går stick i stäv med Idrotten vills riktlinjer. Alla fotbollstränarna från storstadsregionen använder sig oftast av sin egen fotbollserfarenhet vid planering av barnidrottsverksamheten.

Fotbollstränarnas egen erfarenhet kan innehålla Svenska fotbollsförbundets basutbildning och mångårig erfarenhet av eget spel. Man kan fundera över om Svenska Fotbollförbundets

utbildningar och egen erfarenhet från träning och spel avspeglar de värderingar kring barnidrott som skrivs fram i Idrotten vill.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Bakgrund	3
1.2.1 Idrottens policydokument Idrotten vill.....	3
1.2.2 Statens bidrag till idrotten	3
1.2.3 Idrotten vill och barn- och ungdomsidrotten.....	4
1.2.4 Barnidrottens utveckling historiskt sett.....	7
1.2.3 Fotboll och historik	9
1.3 Forskningsläge	11
1.3.1 Dagens idrottsledare och deras syn på barnidrott.....	11
1.3.2 Idrotten vill – en utvärdering.....	12
1.3.3 Toppningsstudien	15
1.3.4 Talang och fysisk predestinerad för fotboll.....	15
1.4 Syfte och frågeställningar.....	16
1.5 Teoretisk utgångspunkt	17
1.5.1 Habitus begreppet.....	17
1.5.2 Engström och barnidrotten	17
1.5.3 Koppling mellan teoretiskt ramverk och studie Fel! Bokmärket är inte definierat.	
2 Metod	18
2.1 Avgränsningar	18
2.2 Urval.....	19
2.3 Datainsamlingsmetod	20
2.4 Tillvägagångssätt.....	21
2.6 Validitet och studiens tillförlitlighet	22
3 Resultat.....	23
3.1 Tränarnas bakgrund.....	23
3.2 Kunskap om och inställning till Idrotten vill och hur det påverkar verksamheten	23
3.3 Synen på tävling och resor	25
3.4 Att utöva flera olika idrotter.....	26
3.5 Lekfull, allsidig och variationsrik träning.....	27
3.5 Målsättning, utveckling och utslagning	28
3.7 Tränaren och talang.....	30
4 Diskussion	33
Käll- och litteraturförteckning.....	39
Otryckta källor.....	39
Tryckta och elektroniska källor.....	39

1 Inledning

1.1 Introduktion

Pelle och hans bästa kompisar spelar ishockey och fotboll i samma lag, där de bor. Det har de gjort sen de var sju år. En av kompisarnas pappa har varit tränare i ishockeylaget.

Fotbollslaget har tränats av hans kusin. Han har en egen son i laget. När pojkarna var sju år tränade de ishockey en gång/ vecka och fotboll en gång/ vecka förutom match. När de blev 9 år utökades träningen i ishockeyn till 2-3 gånger/ vecka och under ishockeysäsongen stannade fotbollsträningen vid 1 gång/ vecka. Denna träning utökades sedan på våren när hockeysäsongen var över till 2 gånger/ vecka, också då förutom match.

Lagledaren, en släkting till tränarna sköter sysslan i båda sporterna. Han har också en son i laget.

Nu är killarna 10 år och det börjar tuffa till sig! Inför den här säsongen börjar ishockeyträningen redan i slutet av augusti och har nu utökats till 3-5 gånger/ vecka och fotbollen, som redan är i full gång, tränas 2 gånger/ vecka.

Helt plötsligt förändras förutsättningarna i ishockeyn då tränaren, utan förvarning för övriga i laget, säger upp sig en kort bit in på säsongen. Tränarsysslan tas då över av två andra pappor som själva spelat ishockey som unga.

Samtidigt utblir ex-tränarens och lagledarens söner från flera träningar. Pelle, som brukar ha sällskap med en av de avhoppade killarna till träningarna, ringer och undrar vad som händer och om han skall "hänga med och träna" men får undvikande svar. Han ringer om och om igen. Men Pelle kommer bara sporadiskt. Till slut berättar Johan för Pelle att han och Kalle skall sluta i hockeyleget. Dom skall börja träna ishockey med en större klubb men vara kvar i fotbollslaget. Pelle svarade Johan med att kalla honom för svikare. Nu vill inte Pelle gå på fotbollsträningen och träffa "svikarna".

Nu är fotbollssäsongens matcher till ända men inte fotbollsträningen, för nu startar klubben ett "utvecklingslag" i fotboll. Dom som har tränat mest och har talang får vara med. Håller man på med annan idrott eller inte håller måttet inför tränarna så sorteras man bort...

(författarnas egen berättelse)

Som idrottsledare och idrottsförälder står man inför frågor om vilka normer och vilken värdegrund idrottsverksamheten vilar på. Många barn och ungdomar är aktiva i flera olika idrotter och därmed i flera föreningar. Beroende på vilken kultur som finns i de olika föreningarna försöker ledarna, barnen och föräldrarna att anpassa sig till den kultur som råder i föreningen. Många frågor hur verksamheten bedrivs eller ska bedrivas på, kan ställas. De barn som vill prova på och hålla på med flera idrotter hamnar i konflikt med vad de ska välja och till sin lojalitet med föreningen/tränaren.

-Är det rätt att fotbollstränaren ställer krav på deltagande i varje fotbollsträning under hockeysäsongen för att få vara med i fotbollens utvecklingslag för 11 -åringar? Kan barnen välja bort en hockeyträning för att träna fotboll istället?

Den engagerade tränaren i hockeylaget orsakar stora diskussioner på läktaren mellan föräldrar till de 10-åringar som har träning på isen. Föräldrarna har olika åsikter om vad som är rätt. Bland annat undrar föräldrarna om tränarens utgångspunkt är att tidig satsning är att föredra för att laget eller individen ska nå tidiga framgångar Hur ska man som förälder förhålla sig till föreningen och dess formella eller lagets informella ramar och regler?

Fotbollsföreningen i området har beslutat att policyn i just den här klubben är att uttagning till utvecklingslaget sker med hjälp av extraträningar som ligger i oktober och november efter fotbollssäsongen, när hockeyn håller på som mest med träningar och matcher. Bland föräldrarna går meningarna isär om vad som är viktigt för barnen. Några menar att träningsflit ska belönas med att barnen får mer speltid. Andra anser att det är bara bra om barnen varierar sin träning med fotboll, gymnastik och annat. En annan anser att träna en till två gånger i veckan räcker, skolan tar ju mycket tid, hockeyn ska han ju i alla fall sluta med om ett par år. Andra anser att idrott är till för hälsa och välbefinnande. Många anser att vinna är viktigt.

Utifrån dessa iakttagelser och erfarenheter frågar vi oss: Är värdegrundsdokumentet viktiga för de olika föreningarna? Utgår idrottsverksamheten som barnen deltar i, från de ramar och riktlinjer som Riksidrottsförbundet går ut med i sitt policydokument för barn och ungdomsidrott? Känner föreningen och tränarna till, Idrotten vill dokumentet? Kan det vara så att föreningarna, specialförbunden och RF har svårigheter med att kommunicera vilka mål som är viktigast inom barn och ungdomsidrotten? Har RF:s riktlinjer och policydokument, Idrotten vill, svårt att få fäste bland föräldrar, ledare och tränare i ungdomslagen i klubbarna runt om i Storstadsområdet?

Föreliggande studie kan förhoppningsvis ge insikter om, i fall tränare för barn i storklubbarnas utvecklingslag känner till och bedriver en verksamhet som bygger på *Idrotten vill*- dokumentet eller om deras verksamhet utgår från andra policydokument som föreningen har tagit fram.

1.2 Bakgrund

Inom fotbollsklubbarnas utvecklingslag och vägen till utvecklingslagen finns en gråzon där Riksidrottsförbundets policydokument *Idrotten vill*, inte är utgångspunkt för verksamhetens uppläggning och genomförande.

1.2.1 Idrottens policydokument *Idrotten vill*

Riksidrottsförbundets policydokument, *Idrotten vill* (2005) ger en beskrivning av idrottens verksamhetsidé från barn- och ungdomsidrott till elitidrott på ungdoms- och vuxennivå. Här slår man fast att idrott är träning och lek, tävling och uppvisning. Syftet med *Idrotten vill* - dokumentet är att det ska vara en grund och bilda en ram för utbildning och utvecklingsverksamhet i idrottsförbund och idrottsföreningar.

Idrottsrörelsen vilar på demokratisk grund och har rätt att bestämma om egna mål med verksamheten. Sverige organiserar idrotten genom autonoma förbund och föreningar som alla lyder under Riksidrottsförbundet. Det finns inga krav på att alla förbund måste organiseras enligt *Idrotten vill*. En del förbund har antagit egna formulerade program för sin idrottsliga verksamhet. (Redelius & Engström 2002 s., *Idrotten vill* 2005 s. 8-9)

1.2.2 Statens bidrag till idrotten

Idrotten vill och samhällsstödet

Barn och ungdomsidrotten erhåller varje år ett omfattande stöd från bland annat staten. *Idrotten vill*, RF: s policydokument är en skrift som legitimerar statens stöd till idrotten (*Idrotten vill* 2009 s. 18). Staten ger inte bara bidrag till idrotten, utan gynnar även idrottens organisationer när det gäller till exempel skattelagstiftning (*Idrotten vill* 2009 s 19). För att erhålla bidrag förutsätter staten att Riksidrottsförbundet följer upp föreningarnas efterlevnad av policydokumentet *Idrotten vill*. Staten vill gärna tydliggöra att samhällsstödet betalar sig. (SOU 2008:58 s 138 ff)

I *Idrotten vill* trycker man inte bara starkt på att verksamheten ska följa de mål som är uppsatta, utan också på att utveckling och förändringar ska göras för att möta framtiden och dess ungdomars intressen och behov (*Idrotten vill* 2009 s. 19).

I statens offentliga utredning; Föreningsfostran och tävlingsfostran, 2008:59, påtalas att ”Trots den ansevärdiga summan är den politiska styrningen inte särskilt märkbar. Regeringen litar uppenbarligen på att idrottsrörelsen gör det som den har åtagit sig” (SOU 2008:59 se Engström 2010, s.10).

När det gäller idrottspolitiska frågor på kommunal nivå ligger *Idrotten vill* som en grund för hur kommunen vill stödja det lokala föreningslivet (SOU 2008:58, s. 184).

De statliga bidrag som utgår till RF har intensionen att verksamheten inom föreningsidrotten ska utveckla människor, fysiskt, psykiskt, socialt och kulturellt. Idrottsföreningen ska verka för att demokratiska värden utvecklas. Varje individ ska få en chans till utveckling och tränas i att ta ansvar för sig själv och sitt lag/sin grupp. (SOU 2008:58, s 135ff, 191 ff) Attityder och värderingar ska utvecklas på ett positivt sätt. Med det menas att man visar respekt för andra och att man arbetar för motverka diskriminering och trakasserier. Att dela glädje vid framgångar och stötta varandra i motgång är viktiga värden inom idrotten. (SOU 2008:58, s 135 ff, 191 ff & Redelius 2002 b, s. 57 ff).

Inom idrotten ska det finnas lika möjligheter för både män och kvinnor som för pojkar och flickor. Erfarenheter från män och kvinnor ska värderas lika och all verksamhet ska ske utifrån ett jämställt perspektiv. Idrotten ska vara en bas i samhället där vi kan integrera människor med olika sociala, ekonomiska och kulturella bakgrunder. (Idrotten vill 2009 s. 18) En av idrottens viktiga grunder är det ideella ledarskapet. Här ska ledare uppmuntras och ges tillfälle till utveckling. (Idrotten vill 2009 s. 37)

På och vid sidan av idrottsarenan uppmuntrar *Idrotten vill* till rent spel och konsekvent regelfterlevnad. En positiv och ärlig miljö på och vid sidan av idrotten är en viktig del inom svensk idrott. (Idrotten vill 2009)

1.2.3 Idrotten vill och barn- och ungdomsidrotten

I RF:s policydokument, *Idrotten vill* 2009 (s 21-24) delas barn och ungdomsidrotten in i ålder och ambitionsnivå. ”Lek och roliga grunder” är basen inom barnidrotten som sträcker sig upp till 12 års ålder. Ungdomsidrotten delas in i bredd och elit. Mellan 13 -20 år är man ungdom enligt *Idrotten vill* .

Riktlinjer för barnidrotten

Barnidrott ska utformas utifrån FN:s barnkonvention vilket betyder att idrott ska bedrivas ur ett barnrättsperspektiv (Idrotten vill 2009, s.19). Idrotten ska vara individualiserad och utvecklingen ska ske genom lek, där trygghet och hänsyn till varandra betonas. Ledarna ska ha kunskap om barns och ungdomars utveckling på såväl ett fysiskt och kognitivt som ett socialt plan. Kunskap om regler i idrotten och hur reglerna ska efterlevas, hör också till ledarskap. (Idrotten vill 2009, s. 7, 8, 12, 19)

Ett livslångt idrottsintresse är en av målsättningarna med att delta i föreningsidrotten (ibid, s. 12).

Idrotten bör utövas i barnens närområden. Barnen ska träna i sin närmiljö och gärna träna sig på att tävla, men tävlingen bör i möjligaste mån vara resultatfri (Idrotten vill 2009, s. 19). Stor vikt ska läggas vid en allsidig rörelseutveckling, så att individen skaffar sig ett brett rörelseregister och därmed får en rörelsekompetens som gynnar den motoriska inlärningsförmågan. Den allsidiga rörelseutvecklingen ska vara normgivande för föreningarnas barnverksamhet (Idrotten vill 2005, s. 11) Trygghet och glädje är ledord för verksamheten och barnen ska även utveckla kamratskap och självständighet. Genom verksamheten ska barnen lära sig ta hänsyn och ansvar för andra. (Idrotten vill 2009, s.7,10,19)

Riktlinjer för ungdom 13-20 år

Allsidig träning och lekfullhet ska finnas med som bas för verksamheten under de första ungdomsåren som idrottsaktiv (ibid, s. 21). Under denna period sker en naturlig differentiering beroende på ungdomarnas idrottsliga ambitionsnivå. Eftersom ungdomarna mognar fysiskt, psykiskt och socialt i olika takt under tonåren är det viktigt att träning och tävling är individualiserad. Med detta menas att ungdomarna ska ges de utmaningar som de är mogna för. Idrotten ska verka för en hälsosam livsstil och livslång fysisk aktivitet (Idrotten vill 2009, s.12, 23).

För att tillgodose de aktivas olika behov av utmaningar delas ungdomsidrotten enligt Idrotten vill, in i en breddidrottsdel och en mer tävlingsinriktad elitidrottsdel. I Idrotten vill, uppmanas förbund och föreningar att erbjuda båda dessa alternativ så att alla kan vara med utifrån sina behov, förutsättningar och utvecklingstakt. Övergången mellan bredd och elit ska vara

transparent och möjligheterna att sent i åldrarna övergå från bredd till elit eller tvärtom, ska vara enkel och möjlig (Idrotten vill 2005, s.13).

Pojkar och flickor som har en drivkraft mot prestation och tävling ska erbjudas möjligheter till seriös långsiktig elitutveckling under trygga sociala former. Ungdomarna ska ges möjligheter att påverka sin träning och ha inflytande över planering av idrotten. Likaså ska den aktive som har andra mål med sin träning än elitsatsning, kunna fortsätta att träna och tävla efter ambition och målsättning. (Idrotten vill 2005, s.13, Idrotten vill 2009, s. 2-23)

Stora krav ställs på ledarna inom barn- och ungdomsidrotten. Förutom kunskap och pedagogisk förmåga i olika idrottsaktiviteter krävs god kännedom om ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling. T.ex. mognar ungdomarna olika snabbt, olikheter mellan flickor och pojkar och att könstillhörigheten får ökad betydelse under ungdomsåren. Det är därför viktigt att ledare inom ungdomsidrotten har kunskap om tonåringarnas utveckling då den får konsekvenser både på och utanför idrottsarenan.

Viktiga frågor att diskutera är etik och moral, värdegrund, jämställdhet och demokrati (Idrotten vill 2009, s.2-23)

Ungdomar ska stimuleras till möjligheter att utöva inflytande, få insikt i demokratiska principer, lära sig fatta beslut under demokratiska former, egna ledaruppdrag etc. inom föreningsverksamheten.

Inom idrotten ska det beredas plats för alla ungdomar. Det ska finnas plats för alla ambitionsnivåer, och det måste finnas möjlighet för ungdomar att över tid byta ambitionsnivå. Inledningsvis bör uppdelningen mellan bredd- och elitinriktad verksamhet främst ses som just detta, individens subjektiva ambitioner.

Tävlingsverksamheten ska bedrivas på ett sätt som stimulerar till seriös elitsatsning mot mål i framtiden. Utslagning ska undvikas genom att tränarna har kunskap om ungdomars olika utvecklingstakt och att miljön i föreningen är trygg.

Etiska och sportsliga värderingar ska råda, och man ska aktivt motverka regelöverträdelser. (Idrotten vill 2009, s.23) På föreningen åligger det att tydligt förmedla vilken nivå de väljer att lägga sin verksamhet på. De ska även förklara för ungdomarna och föräldrarna innebörden i den målsättning som de har valt. (Idrotten vill 2005, s.13)

I dokumentet är man noga med att påpeka att breddidrottens värden är de samma som elitidrottens, ”gemenskap, välbefinnande och segerns sötma är desamma oavsett nivå” (Idrotten vill 2009, s.21). Inom breddidrotten ska möjligheterna öka att ta ledaruppdrag och

ledarutbildningar ska erbjudas de som vill. Övergångar mellan bredd och elit ska vara öppna. Verksamheten för ungdom ska präglas av kunskap om fysisk, psykisk och social utveckling. Utbildning inom kost och livsstil för ungdomarna, ska ingå som en naturlig del av träningsverksamheten.

Specialidrottsförbunden ansvarar för all tävlingsidrott. De bygger upp sina egna system för prestationsutveckling inom ungdomsidrotten och styr genom sin tävlingsuppläggning verksamheten i föreningarna. Föreningar som deltar i den, bör jobba med långsiktig utveckling och inte bli för tidsmässigt krävande. Ungdomar behöver tid till träning och återhämtning. Hänsyn ska också tas till ungdomarnas skolsituation. En av specialförbundens speciella satsningar på ungdomarna sker via idrottsgymnasierna som ska ge möjlighet att optimera träning inom skolans verksamhetsram. Idrottsungdomarna ska även ges möjlighet till utbildning kring frågor som rör deras träning och tävling och därmed själva kunna påverka träningsupplägg (Idrotten vill, 2009, s. 23).

1.2.4 Barnidrottens utveckling historiskt sett

Den organiserade barn- och ungdomsidrotten uppstod i efterkrigstiden då en ny period inträdde i den svenska samhällsutvecklingen. Idrotten expanderade och stora ungdomskullar strömmade till föreningsidrotten. Idrotten användes bland annat som ett medel till att ungdomarna socialiserades in i en verksamhet där samhället hade kontroll och förebyggde negativ utveckling av barn och ungdom. Under efterkrigstiden ökar Riksidrottsförbundets medlemmar tredubbelt och de stora barn och ungdomskullarna efter världskriget är förmodligen en av orsakerna. Samhället ger allteftersom ekonomiska bidrag till klubbarna som stöd för att främja ungdomsidrotten. (SOU 2008:59 s. 89-90) Pedagog Per Nilsson har i sin avhandling, Fotbollen och moralen, en studie av fyra allsvenska fotbollsföreningar (1993), beskrivit hur efterkrigstidens ungdomssatsningar uppstår och att det är statens ekonomiska stöd till klubbarna som bl. a bidrar till en allt större barn- och ungdomsverksamhet i föreningarna. Föreningarna ägnade mer tid åt att knyta barnen till sig och att hitta och träna talanger. Detta vann man på ekonomiskt då det dels inbringade stöd från staten men man slapp också värva dyrt och istället satsa på egna talanger. Organiseringen av barns idrottande fyllde ett samhälleligt behov. Idrotten användes som ett förebyggande medel att stävja allmänt förfall bland ungdomen. (Nilsson 1993 s. 89-91, Engström & Redelius 2002 s. 62-63)

Den föreningsorganiserade barn- och ungdomsidrotten är som tidigare omnämnts en relativt modern företeelse. Skolan organiserade idrotten i skolidrottsföreningar och när man slutade skolan fanns ingen möjlighet till att utöva föreningsidrott, då denna endast var avsedd för vuxna. (Engström & Redelius 2002 s. 58f) När idrotten blev mer och mer beroende av samhällets resurser och när fokus gick mot prestationsidrotten, såg många föreningar vikten av att ungdomar skulle börja träna och organiseras allt tidigare för att nå bra resultat (Nilsson 1993 s. 87-90). Samhället var också intresserat av att ungdomar skulle ha en vettig sysselsättning efter skolan eller arbetet. Då RF 1942 bildade en ungdomskommitté, började man även att ge riktlinjer för hur man skulle nå de ungdomar som inte längre gick i skolan. Staten inför ett bidragssystem för ungdomar inom föreningsidrotten. (Engström & Redelius 2002, s. 58)

Tävlingar för ungdomar av nationell karaktär startade först på 60 -talet, till exempel med rikstävlingar i simning, -Sum-Sim och Kalle Anka tävlingar i skidor och tennis. Prestationsidrotten var då i främsta rummet och tävlingar för att hitta talanger genomfördes från regional till nationell nivå. Under 60 och 70 -talet sänktes det statliga fritidsgruppsstödet till en nedre gräns på sju år och man benämner det från 1971 för lokalt aktivitetsstöd -LOK -stödet, detta statliga stöd ges till ungdomar från 7-20-års ålder, som är med i en förenings idrottsverksamhet (Engström & Redelius 2002, s. 57-60).

I SOU (Föreningsfostran och tävlingsfostran, En utvärdering av statens stöd till idrotten) 2008:59 rapporten på sidorna 173-176 anges att LOK -stödet finansieras av AB Svenska spels överskott. Vidare kan man läsa att statens mål och uppdraget till Riksidrottsförbundet i första hand handlar om tävlings- och föreningsfostran (ibid, s. 191-193). Idrotten får kommunalt stöd i form av pengar och hjälp med att driva idrottsanläggningar etc. Även specialidrottsförbunden fördelar stöd till idrottsföreningar. Riksidrottsförbundet och staten gör speciella satsningar som till exempel - Handslaget, - Idrottslyftet och ger anslag till talangutvecklingsprogram för Sveriges olympiska kommitté, (ibid, s.163-185).

Samhället eller staten har genom åren varit en styrfaktor för RF och dess arbete med att utveckla riktlinjer för barn- och ungdomsidrotten. 1980 gjorde staten en utredning som kallades ”Idrott för Alla” vilken följdes upp av en RF-konferens om barnidrott 1982. Många

fortfarande ”heta” frågor diskuterades, till exempel frågor och forskning kring tidig respektive sen specialisering, klubbarnas ökade konkurrens om de talangfulla barnen samt tidig inriktning på att vinna och tidig utslagning (Redelius 2002, s.16). De riktlinjer som forskarna var överens om då, ligger idag till grund för 1996-års beslut på RIM (riksidrottsmötet) om idédokumentet ”Idrotten Vill” (ibid, s.16).

1.2.3 Fotboll och historik

I Per Nilssons avhandling, Fotbollen och moralen, en studie om fyra allsvenska fotbollsföreningar (1993), har Nilsson tagit utgångspunkt i problemområdet fotboll och dess regelefterlevnad med syftet att ”studera och analysera vad som av olika sociala grupper inom idrotten fotboll igenkännes som värdefullt och tillerkännes ett värde”. En av studiens problemställningar är ”att beskriva fotbollens historia samt det historiska sammanhang i vilket tävlingsidrotten (och en social definition av idrott såsom tävlingsidrott)” formades.

Tävlingsidrottens framväxt efter Linggymnastikens ifrån mitten av 1800-talet till i början av 1900-talet, präglades av den anglosaxiska idrotten där aristokratins värderingar gällde. De lägre klasserna ansågs som våldsamma och oorganiserade och de högre klasserna strävade efter ett regelverk som de var mer bekväma med.

När industrialismen bredde ut sig kom människans prestationer att få större betydelse än klasstillhörighet. Jämlikhetsideologier och fair play inom idrotten blev ett medel för att kunna överbrygga olikheter som ras, religion, kön, hälsa osv. Skolidrotten i den anglosaxiska världen fick allt större betydelse för att överbrygga olika skiktningar inom klasserna. Det paradoxala var att skolan var till för alla men med de värden som aristokratin såg som viktiga, blev det, trots att skolan var till för alla, åtskillnad mellan klasser. Det var värden som ordning och reda, självbehärskning och gentlemannaskap som sattes i första hand. (Nilsson 1993, s. 61 ff) ”Det viktigaste är inte att vinna utan att delta”(ibid, 1993).

I de övre samhällsklasserna hade man tid och råd att idrotta. Ungdomsidrotten uppmanades att vara mer lekbetonad än tävlingsinriktad för att detta ansågs lämpligt i karaktärsdanningen. Med karaktärsdanning avsågs unga män som skulle formas till starka, modiga, behärskade, lojala och envisa individer(ibid s.79 ff). Speciellt inom fotbollen har dessa värderingar stort genomslag även idag (ibid, s. 88-91).

I nutida idrott finns det fortfarande exempel på tradition med ideal som ordning och regler. Till exempel finns det svenska golfklubbar som håller hårt på gentlemannatraditionen, i dessa klubbar är de spelare välkomna som kan amatörregelverket. Risken att bli utesluten finns om man inte förstår och kan tyda informella och formella regler (Svenska golfförbundet, regler). Allteftersom har amatörreglerna luckrats upp och idag tjänar många elitidrottare pengar på sin idrott (ibid, s. 88-91).

Nilsson har i sin avhandling intervjuat pojklagsspelare i fyra allsvenska fotbollsklubbar. Utifrån intervjuer av tolvåriga pojklagsspelare konstateras att kamratskap, gemenskap, skämt och gliringar spelare emellan, anser spelarna vara det bästa med att spela fotboll. Den sociala statusen i och utanför fotbollsfältet genom att vara pojklagsspelare i en allsvensk klubb, är av stor betydelse för 12 -åringarna. Även om spelarna drömmer om en framtid som professionell fotbollsspelare verkar dock fotbollen än så länge bara vara en kul fritidssysselsättning. (Nilsson 1993, s.317-318)

1.3 Forskningsläge

Det har gjorts en del forskning om barn och ungdomsidrott ur ett ledarperspektiv där studierna är av både enkätform, intervjuer och observationer.

1.3.1 Dagens idrottsledare och deras syn på barnidrott

Ledamoten i Riksidrottsstyrelsen och idrottsforskaren Karin Redelius problematiserar idrottsledarnas syn på idrott i sin avhandling, *Ledarna och barnidrotten* (2002). I en enkätundersökning riktad till 500 barn- och ungdomsledare ställdes frågor kring idrottsledares syn på idrott och vilka egenskaper de vill utveckla hos de aktiva. Dessutom gjordes kompletterade intervjuer med 18 stycken idrottsledare.

Redelius fann man att tävlingsverksamhet för barn är en viktig fråga för många idrottsledare. Många idrottsledare ser tävlingsverksamheten som en viktig del i barns personliga utveckling. De fotbollsledare som ingick i Redelius studie var till över 80 % positiva till tävlingsverksamhet, till skillnad mot gymnastikledarna som endast till 33 % ansåg att tävlingsverksamhet är viktig. När det gäller frågeställningar kring vikten av att vinna ansåg ledarna att det är viktigt att vinna eller åtminstone prestera ett bra resultat. En del av ledarna påstod att det var de aktiva som tycker att det är viktigt att vinna.

Redelius antar att verksamheten inom fotbollen organiseras på det sätt att möjligheten till vinst blir viktigare än att alla ska spela lika mycket i prestationssammanhang (Redelius 2002 s. 118-135). Redelius ställer frågor om ledarens syn på att barnen håller på med flera idrotter. Svaren som ges handlar om att det är svårt att få tid till andra idrotter om träningen som bedrivs i ledarens idrott är omfattande.

En av frågorna i intervjun var -om leken fanns med i träningen. En manlig basketledare, 25 år, tränare för ett pojkelitlag svarar följande:

”Leker, på vilket sätt då? Ja vi spelar ju inte match varje träning heller[...]man måste ju kolla strikt på att de utvecklas och match är det sämsta att utvecklas på. Nä, leker gör vi inte, det är inte ofta. Jag har vissa tankar att lägga in ovanliga lekar[...] Det har väl hänt, men det är inte vad vi gör så där ofta.”

Ytterligare ett svar av en kvinnlig basketledare, 16 år och tränar flickor, elit.

”Vi leker jättemycket - eller det låter dumt att säga att vi leker jättemycket - men det är det som får dom att tycka att det är kul också. Vi kan leka och göra hinderbanor och springer på en massa madrasser och så där. Man måste variera lite också. Där får man ju också upp samarbetet om man håller på med sånt. (ibid s. 138-139)

Redelius anser att hur och varför tränarna känner att de lyckas eller inte lyckas i tävlingssituationen är normgivande för hur idrottsverksamheten bedrivs. Barnens känsla av att lyckas eller inte lyckas vet vi mindre om. Idrottsledarens värderingar om vad det innebär att lyckas eller inte lyckas blir till en värdegrund. Till exempel vid laguttagningar blir det tydligt att speltiden kan bli som ett belöningsystem för det tränaren anser vara goda prestationer. (Redelius 2002 s.116-146)

1.3.2 Idrotten vill – en utvärdering

År 2007 gjordes en utvärdering av Idrotten vill. På uppdrag av Riksidrottsförbundet genomfördes en utvärdering som sammanställdes i en FOU rapport; Idrotten vill - en utvärdering. Utvärderingen genomfördes av L-M Engström, Johan R. Norberg och Joakim Åkesson. Författarna valde två olika problematiseringar av visionsdokumentets genomslag i landets idrottsförbund och föreningar:

1. Analysera barn och ungdomsidrotten utifrån aktuell idrottsforskning rörande idrotten som uppfostringsmiljö.
2. En kompletterande studie, hur budskapet Idrotten vill spridits från RF och SISU idrottsutbildarna via Specialidrottsförbunden och ut till de lokala idrottsföreningarna.

Problematiseringar har utgått från frågor om ”barn- och ungdomsidrottens mål och medel samt de svårigheter som uppstår när tävlingsidrottens egen tävlings- och resultatlogik skall förenas med barns behov av lek och rekreation” (Engström i RF:s FOU rapport, 2007 s.5-11). Engström slår fast att upp mot 2/3 av alla barn 12-årsåldern, är med i idrottsföreningar, oavsett klass och social bakgrund. Idrotten är därmed fostrande för många barn och

ungdomar. Via sin fritidssysselsättning definierar sig många barn och ungdomar, till exempel som basketspelare, gitarrspelare, intresserad av datorer osv. Avgörande för tonåringarna om de håller på med fysisk aktivitet på fritiden, är att de är med i en idrottsförening. Detta innebär att idrottsrörelsen ska tillgodose många olika barns behov av fysisk aktivitet.

Pedagogikprofessorn Lars-Magnus Engström har i sina studier av barn och ungdomars föreningsverksamhet sett en tendens till att barn och ungdomars idrottsaktivitet avtar och att trenden med ökad föreningsverksamhet har stagnerat. Inom flera idrotter och förbund ser man med oro att tidig specialisering och tidig tävlingsverksamhet skapar problem med tidiga avgångar från idrotten. (RF FOU rapport, 2007, s. 5-11)

Johan R. Norberg (s. 20 ff) skriver i samma rapport om barn- och ungdomsidrotten som uppfostringsmiljöer. Norberg diskuterar och problematiserar kring teman som formuleras i *Idrotten vill* och fokuserar på idrotten som fostringsmiljö. Norberg utgår ifrån *Idrotten vill* och tre stora studier. Dessa studier är Karin Redelius (2002). *Ledarna och barnidrotten*, Staffan Karp (2000) *Barn, föräldrar och idrott* och Jesper Fundbergs avhandling (2003). *Kom igen gubbar: Om pojkfotboll och maskulinitet*.

Norbergs slutsatser utifrån dessa tre forskares studier är att traditioner, regelsystem och skilda idrottsgrenar påverkar barnens socialisationsprocesser inom idrotten.

Norberg reflekterar vidare över hur specialförbundens anpassar vuxenidrotten till barnidrott. Exempel på detta är att spela fotboll på mindre planer, åldersindelning, lättare bollar, regeländringar med mera. Norberg menar att det handlar om att förenkla idrotten till barnens mognads och utvecklingsnivå, men det behöver inte betyda att tävlingsmomentet underordnas eller att alla får vara med.

I pedagogen Tomas Petersons longitudinella studie om fotbollsklubbars selektions och rangordningslogiker (2004 s. 7-10) framgår att selektion till lag och läger inom fotboll sker utifrån fysisk mognad och att selektionsprocessen startar redan i barnidrotten. Det innebär att de som är längst, tyngst och tidigt motoriskt utvecklade blir uttagna. Norberg konstaterar att i *Idrotten vill* är förenings och tävlingsfostran av stor vikt (Norberg i RF:s FOU rapport 2007 s. 22 f). Dock konstaterar han att föreningarna har svårigheter att kombinera dessa två värden. ”Verksamheten ska göras lekfull, allsidig och bygga på barnens egna behov och förutsättningar” (ibid s. 28). Norberg ser svårigheter att få denna del att harmoniera med

tävlingsfostran och RF:s enligt Norberg något luddiga acceptans av tidig tävlingsfostran från 9-10 årsåldern (ibid s. 31).

Det framgår tydligt i *Idrotten vill* att alla ska få vara med på lika villkor, samtidigt som i policydokumentets del om tävlingsidrott för ungdom framgår att prestation och utveckling av idrottsprestationen för kommande tävlingsverksamhet ska finnas med i verksamheten. Detta ger utrymme för föreningar att tolka *Idrotten vill* inom den logik som föreningen och dess ledare är verksamma i. (ibid s. 32)

Våren 2006 fick forskarna Lars-Magnus Engström, Johan R Norberg och Joakim Åkesson i uppdrag av Riksidrottsförbundet att utvärdera hur föreningarna bedriver barn och ungdomsverksamhet i enlighet med riktlinjerna i *Idrotten vill*. Det resulterade i en rapport benämnd RF:s FOU rapport 2007 ”*Idrotten vill -en utvärdering av barn och ungdomsidrotten*”. I den tredje delen av rapporten skriver Joakim Åkesson om spridningen av *Idrotten vill* (FOU-rapport 2007:1 s. 33), vad RF har gjort för att sprida *Idrotten vill* till idrottsrörelsen samt i vilken grad Specialidrottsförbunden (SF) har utgått från *Idrotten vill* vid sin egen policydokumentsutveckling. För att analysera spridningen av policydokumenten har Åkesson intervjuat fem personer som har arbetat med formulering och implementering på RF nivå. Vidare har Åkesson studerat specialförbundens (SF) hemsidor och intervjuat SF företrädare. Den sista delstudien handlar om ifall specialförbundet utgår eller tar hänsyn till RF:s policydokument *Idrotten vill*.

Historiskt sett har idrottsrörelsen sedan början av 1900-talet, haft flera ideologiska dokument. Dessa dokument ligger till grund för den reviderade upplagan av *Idrotten vill* (2005). Åkesson konstaterar att idrottsrörelsen skapar dokument när staten har idrotten på sin agenda (RF:s FOU rapport 2007 s. 37). I rapporten gör Åkesson flera olika tolkningar till exempel att RF genom policydokumenten försvarar sig mot den uppfattade kritiken från samhället, ”kanske i syfte att försäkra sig om att RF även fortsatt anförtros ansvaret att fördela det statliga idrottsstödet?” (ibid s. 37). Han tar även upp en motsatt tolkning, ”att idén med *Idrotten vill* är att dokumentet skulle fungera som ett rättesnöre” för idrottsrörelsen (ibid s. 37).

Av RF:s 67 specialidrottsförbund har 27 förbund, formulerat egna policydokument utifrån Idrotten vill. På frågan hur väl föreningarna efterlever SF:s egna dokument, svarar de att föreningarna efterlever deras dokument till ungefär 3 på en 5 gradig skala (ibid s. 43).

Innehållet i specialförbundens dokument handlar oftast om ”lekens betydelse i barnidrotten samt att idrott för barn ska bygga på barnens egna behov” (ibid s. 49).

1.3.3 Toppningsstudien

RF initierade en studie om toppning inom barns lagidrott 2005. Utgångspunkten var att ge insikt och förtydliga och medvetandegöra om varför, vad och hur ledare selekterar. År 2005 skrev Eva-Carin Lindgren och Hansi Hinic vid Högskolan i Halmstad en FOU -rapport som kallas ”Toppningsstudien” -En kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott.

I ovan nämnda studie intervjuades barn och ledare för lagidrotter om deras uppfattningar om till exempel lagindelning, laguttagning, fördelning av speltid, inflytande över laguttagning och inflytande över speltid. Dessa parametrar analyserades och kategoriserades.

Resultaten visar bland annat att det inte bara var de ledare som var prestations- och resultatorienterade som ”toppade” lagen utan även de ledare, som kände till sin förenings policydokument, där man betonar att toppning ej ska förekomma. Vidare visade det sig att det förekommit påtryckningar på ledarna från föräldrar för att ge de egna barnen någon form av fördel. (RF:s FOU rapport 2005, s. 20)

1.3.4 Talang och fysisk predestinerad för fotboll

I en artikel från 2010 i Journal of Sport Sciences har Helsen et al. ifrån Canada och Belgien studerat ungdomar i olika åldersgrupper som är uttagna till nationella ligor i Belgien.

Forskarna har studerat när på året ungdomarna är födda. Resultatet visar att de som är tidigt födda på året och därmed äldst när uttagningen sker, kommer oftare med i lagen, än de som är sent födda på året och därmed är yngst.

1.4 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka om fotbollstränare, i sin verksamhet för barn och ungdom i storklubbar uppger att de utgår ifrån och bryr sig om de riktlinjer som anges i RF:s policydokument Idrotten vill.

Och då söka svaren på följande frågeställningar

- Arbetar tränarna (medvetet eller omedvetet) efter det innehåll som RF:s policydokument anger?
- Om inte dokumentet (Idrotten vill) används? Vad används istället?
- Påverkar innehållet i Idrotten vill tränarnas verksamhet?

1.5 Teoretisk utgångspunkt

Strävan är att förstå tränarna och föreningarnas verksamhet utifrån dess habitus, praktikens logiker och Riksidrottsförbundets policydokument, Idrotten vill. Teorierna hjälper oss att tolka och analysera svaren från respondenterna. Anledningen till att vi har valt följande teorier är att denna teoretiska bakgrund har använts av andra forskare inom idrott och speciellt inom barnidrott (se till exempel Redelius, K. 2002 samt Engström, LM. 2002).

1.5.1 Habitus begreppet

Forskaren D. Broady har ingående skrivit om den franske sociologen Pierre Bourdieus nyckelbegrepp, habitus, kapital och fält. Broady skriver som förklaring till habitusbegreppet

”är ett system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. En människas habitus grundlägges genom de vanor hon införlivar i familjen och skolan och fungerar sedan som ett seglivat och ofta omedvetet handlingsmönster”.

Erfarenheter från den miljö och den sociala kultur som vi är uppvuxna i påverkar det handlingsmönster vi använder oss av. ”De erfarenheter vi gjort, det vi utsatts för och det vi upplevt formar oss till de individer vi är”. (Redelius 2002 s.43-44) Detta är en del av innebörden av Bourdieus begrepp, habitus (ibid 2002 s.43).

1.5.2 Engström och barnidrotten

Lars-Magnus Engström har under nästan 40 år studerat bl.a. barn och ungdomars idrottsutövning. I sin bok Smak för motion (2010, s. 5-18) har Lars-Magnus Engström undersökt vilka meningsbärande principer för handlingar och värderingar som finns inom kroppsövningskulturen.

Begreppet kroppsövningskultur ser Lars-Magnus Engström som ”en socialt formad verksamhet som täcker en mångfald av fysiska aktiviteter t.ex. tävlings/ elitidrott, motionsidrott, dans, friluftsliv, äventyrssport m.m.” Engström anser att denna benämning är mer heltäckande än termen idrott som är mer inriktat på tävling - och prestation. (Engström 2010, s. 52ff) För att förstå vad som styr praktiken har Engström presenterat en indelning av

kroppskulturen i ett tiotal skilda logiker sorterade under tre centrala logiker: prestation, träning och upplevelse.

Engström har tagit sin utgångspunkt i den franske kultursociologen Pierre Bourdieus resonemang om praktikernas logik (ibid, s. 42-48) Hans avsikt med att beskriva dessa logiker är att försöka förstå människors delaktighet i, eller avståndstagande från olika kroppsövningar.

Inom logiken prestation råder principen att man skall vara duktig. Man tränar för att förbereda sig för tävling men ”man kan också, utan att befinna sig i en konkurrenssituation, ändå vilja utmana sig själv och visa för sig själv eller andra att man är framgångsrik eller att man i varje fall klarar av aktiviteten i fråga.”(Engström 2010 s.49)

Svenska idrottsrörelsen centrala innehåll domineras av organiserade tävlingar där många barn och ungdomar deltar genom sitt föreningsengagemang. De ingår i seriesystem där rangordning är självklart och segrare skall koras. ”Om man i ett lagspel leder med ett mål ska man därför söka göra så många mål som möjligt och släppa in så få som möjligt. (ibid s.55)

Engström skriver även om Bourdieus habitusbegrepp, ” att individens tidigare och samlade erfarenheter är styrande för föreställningar, förmågor och handlingar”. Engström vill förklara det som att individen handlar efter den sociala omgivning den kommer ifrån och lever i då detta påverkar handlandet. (ibid s. 42 ff)

2 Metod

I kvalitativa studier, där man söker en djupare information om människor och hennes handlingar är intervjun en lämplig metod (Hassmén & Hassmén 2008 s.104 ff). I föreliggande studie har vi valt den kvalitativa metoden intervjun.

2.1 Avgränsningar

Då det finns många tränare i föreningar i Sverige, har vi behövt avgränsa oss. Vi har begränsat studien till att omfatta tränare för 10 -åriga pojkar. De tränar så kallade akademilag

eller utvecklingslag (första lag och andra lag) i stora föreningar i en storstadsregion och en stad utanför storstads -regionen. Dessa tränare intervjuas om verksamheten som de bedriver utgår från Idrottens policydokument. Vi är medvetna om att generaliserbarheten till det resultat som vi utläser av intervjuerna, inte gäller alla tränare för akademi eller utvecklingslag för 10 -åriga pojkar.

2.2 Urval

I storstadsområden finns flera stora fotbollsklubbar med verksamhet på hög nivå (Super 1 eller Allsvenskan). Klubbarna bedriver en omfattande bredd- och elitverksamhet för barn och ungdomar. Vi har gjort ett riktat urval mot fyra av dessa klubbars barn och ungdomsverksamhet. Vi valde bort potentiella klubbar på grund av personliga kontakter. Fotbollsklubbarna organiserar sin verksamhet i breddlag och utvecklingslag. I de så kallade utvecklingslagen är deltagarna nivågrupperade efter färdighet. Vissa klubbar benämner utvecklingslagen som akademilag eller efter färger. Andra klubbar benämner sina nivågrupperade lag för första laget och andra laget. I staden utanför storstadsregionen valde vi strategiskt ut en klubb med stor barn- och ungdomsverksamhet. Vi har riktat urvalet mot tränare för 10-åringar som spelar i det högst rankade laget i klubben i sin åldersklass.

Samtliga respondenter är män i 40-50 årsåldern. Alla har egen erfarenhet av att spela fotboll. vidare har alla respondenterna basutbildning från Svenska fotbollsforbundet. Ingen av tränarna är heltidsanställd.

2.3 Datainsamlingsmetod

För att synliggöra tränarnas vetskap och tillämpning av Idrotten Vill dokumentet valdes en kvalitativ metod med halvstrukturerad intervju. Den halvstrukturerade intervjun kan liknas vid ett samtal där man håller sig till bestämda teman, man använder inget slutet frågeformulär istället hålls intervjun öppen (Kvale & Brinkman 2010 s.139ff). Med kvalitativ intervju söker man hitta den intervjuades mening i de teman som tas upp i intervjun, vid analysen tolkar den som intervjuar svaren på frågeställningarna (Kvale & Brinkman 2010 s. 43f).

Intervjun delades in i teman med underrubriker som har utgångspunkt i Idrotten vill. Det var inte viktigt att följa en speciell ordning på frågorna, däremot var det viktigt att samtalet hölls inom de givna ramarna (Idrotten vill) och att samtalet var positivt objektivt. Eftersom intervjutekniken är något som tränas upp (Kvale & Brinkman 2010 s. 33f) var det mycket viktigt att intervjuguiden användes som ram för intervjun.

En svårighet med valet av metod är att tekniken vid inspelningen kan krångla och att intervjutekniken utvecklas under pågående intervjuer, vilket innebär att det kan vara svårt att göra likvärdiga tolkningar, med eventuell påverkan på reliabiliteten. Ett annat problem är att vi är två intervjuare, som visserligen utgår från samma intervjuguide, men svårigheter kan uppstå med att göra likvärdiga tolkningar.

Vi delade upp intervjuerna och genomförde intervjuerna var och en för sig. Endast pilotstudien genomfördes av båda tillsammans. Därför strävar vi efter att försöka minska våra egna tolkningar av intervjuguiden vid intervjutillfället. Av den anledningen gjordes först en pilotintervju där vi båda var med och intervjuade en tränare. Denna intervju ansågs senare så relevant att den ingår i föreliggande studie.

Intervjuerna skedde i den miljö som den intervjuade själv valde. På arbetsplatsen eller vid träningsanläggningen. Intervjun pågick i 45-60 minuter. I tre av intervjuerna gjordes inspelningarna med Iphone 3.0 inspelningsfunktionen. I de två övriga med diktafon.

2.4 Tillvägagångssätt

Vi formulerade syfte och frågeställningar och utifrån detta skapade vi en intervjuguide (bilaga 1). Ett missiv (bilaga 2) skickades via e-post till fem för oss okända tränare. Vi ringde även tränarna för att fråga om de ville medverka i föreliggande studie, och kom även då överens om när och var intervjun skulle ske.

Intervjuerna transkriberades ordagrant, därefter läste och justerade vi respondenternas svar från talspråk till skriftspråk för att underlätta för läsaren (Kvale & Brinkman 2009 s.193ff). Vi ringade in vissa nyckelbegrepp såsom, lek, socialt, mål, toppning, livslångt intresse, talang, flera idrotter, allsidighet, antal träningar, vinna och utslagning. Detta gjorde vi för att få materialet mer hanterbart och för att kunna strukturera de långa intervjuerna (Kvale & Brinkman 2010 s.217f).

Vid analysen utifrån frågeställningarna såg vi att svaren bildade mönster som vi kunde kategorisera i teman. Utifrån frågeställningarna sökte vi även efter likheter och olikheter i svaren från de intervjuade tränarna.

För att förstå tränarna och deras verksamhet utgick vi från den tidigare beskrivna teoretiska bakgrunden vid analysen.

I detta sammanhang kan habitus begreppet och praktikens logiker hjälpa oss att tolka tränarna och deras träningsupplägg samt även hur dessa påverkats av deras föreningars policydokument och Idrotten vill. Tränarnas bakgrund som fotbollsspelare och tränare för andra lag på olika nivåer, har gett dem erfarenheter som påverkar dem i deras nuvarande träningsverksamhet med pojklagen.

Utifrån frågeställningarna har vi valt att presentera intervjusvar med utvalda citat som särskilt markerar frågeställningarna (ibid s.299 f).

Tidigare hade vi läst och satt oss in i klubbarnas policydokument. Dessa fann vi på klubbarnas hemsidor.

2.5 Etiska överväganden

I missivet informerade vi om att det var frivilligt att delta samt att de när som helst under intervjun kunde avsluta sin medverkan. Dessutom informerades respondenterna om vad syftet

med studien var och deras roll i den. Vi skrev också i brevet att de intervjuade behandlas anonymt. Vi har kunnat garantera anonymitet med hjälp av avkodning.

2.6 Validitet och studiens tillförlitlighet

Validitet innebär att man kontrollerar studiens giltighet. Det innebär att frågorna man ställer ger de svar som är syftet med studien (Patel, & Davidson 1994 s. 85 ff). I föreliggande studie där vi har intervjuat tränare om deras kunskap och användning av de principer som anges i Idrotten vill i sin träningsverksamhet, ger resultatet en redogörelse av tränarnas svar på frågeställningarna. För att avgöra om svaren är tillförlitliga svar i den meningen att tränarens svar återspeglar praktiken, krävs en så kallad triangulering (Kvale & Brinkman 2010 s. 268). Det innebär att man använder ytterligare en metod för att få tillförlitliga svar. En sådan metod skulle kunna vara observation av matcher och träningar med 10 åringarna. I denna studie har vi valt att inte använda den metoden.

För att erhålla en så hög tillförlitlighet på intervjuerna som möjligt, konstruerades en intervjuguide. Vi gjorde en pilotintervju tillsammans och resterande var och en för sig. Intervjuerna transkriberades och vi läste igenom varandras svar för att förhoppningsvis öka tillförlitligheten på studien. Tillförlitligheten påverkas positivt i kvalitativa studier om resultatet av andra liknande studier, visar liknande slutsatser som i föreliggande studie (Hassmén & Hassmén 2008 s. 135).

En risk kan vara att vi som intervjuar påverkar respondenterna eftersom vi båda själva har verkat som tränare och därmed har egna erfarenheter (Hassmén & Hassmén 2008 s.259). Vi är medvetna om att en intervju effekt kan uppstå då de intervjuade individerna kan förstå vad som är politiskt korrekt att svara (Patel & Davidsson s.86 ff, 1994).

Vårt empiriska material består av inspelade intervjuer. Vid en av intervjuerna uppstod problem med tekniken vilket innebar att intervjun fick göras om vid ett senare tillfälle. Detta kan ha påverkat resultatet på det sättet att tränaren var mer förberedd vid andra tillfället. Reliabiliteten stärktes av att en intervjuguide följdes.

3 Resultat

Svaren har sammanställts kring teman som målsättning, uttagning och utslagning. Dessa områden är centrala i Idrotten vill. Vi har också sökt svar på om tränarna känner till och i så fall hur de efterlever RFs policydokument Idrotten vill eller om de känner till och jobbar efter klubbarnas egen policy och verksamhetsdokument. Vi frågade tränarna om deras egen idrottsbakgrund. Resultaten redovisas genom att tematisera våra frågeställningar utifrån Idrotten vill. Alla tränarna har namngetts med varsin bokstav i redovisningen.

3.1 Tränarnas bakgrund

Samtliga tränare har själva varit aktiva i fotboll och i flera andra idrotter. De har även varit tränare under lång tid och gått flera idrottsutbildningar.

3.2 Kunskap om och inställning till Idrotten vill och hur det påverkar verksamheten

Alla tränarna hade liten eller ingen aning om innebörden i Idrotten vill. Däremot, kände de till och hade läst sin egen förenings verksamhetsplan/policydokument.

En av tränarna berättar till exempel om sin föreningsverksamhetsplan/policydokument där det är bestämt, hur många turneringar som laget ska vara med i och att målet är att samtliga lag i föreningen ska komma på den övre halvan i St Erikscupen. Föreningen följer senare upp verksamheten på ett tränarmöte.

Samma tränare uttrycker även att det är lite otydligt vad som gäller till exempel med att alla ska spela lika mycket.

En annan tränare berättar om svårigheter när det står (i verksamhetsplan/policydokument) att alla ska spela lika mycket.

”Åker man på inofficiellt pojk SM i Halör, [...] kan man tolka det som att man ska spela lika mycket i hela turneringen eller i varje match?” (tränare B)

Noterbart är att denna tränare är tveksam till att fortsätta som tränare för att det finns begränsningar i hur man ska coacha laget.

”[...] jag åker inte 60 mil med ett lag och inte försöker vinna” (tränare B)

En tränare har en egen träningsplanering vilken till viss del innehåller de riktlinjer som klubben har. På frågan om han känner till Idrotten vill svarar han;

”nej det gör jag inte, men vår verksamhetsplan kan man läsa på hemsidan”(tränare C)

[...]ledarna och verksamheten, jag vet inte exakt var den ligger men den ligger där, jag var inne i förrgård och tittade. Alltså, XXX –policy det vi kräver av föräldrar och spelare det står där.(tränare C)

[...]alltså den här policyn är skriven så att det finns riktlinjer men ska man följa den[...]det går ju inte att följa den till hundra procent[...](tränare C)

Noterbart är att alla tränarna talar om att det står i klubbarnas policydokumentet hur man ska träna och matcha spelarna, sedan är det olika tolkningsprinciper som avgör hur de gör i sin egen tränarverksamhet.

En av tränarna berättar om klubbens policydokument som en bra grundprincip för sina träningar och matcher med laget.

”[...]grundprincipen är väldigt bra för den beskriver hur man ska träna och matcha killarna, hur man ska uppträda och agera, [...]sen våra träningar då bygger ju dom mer på att man ska utbilda spelarna och göra det med rätt instrument...”(tränare E)

En av tränarna uttrycker i tydligt positiva ordalag om sin klubbs policydokument.

”Jag tycker att det bästa är att man får med sig alla som vi pratade om, att vi inte gör någon toppning utan alla får vara med och spela så länge de tycker att det är roligt. Och det finns många lag och är du 15-16 år så är det inte bara toppning då, och om man är lite sämre då, så har man ändå chansen att få vara med och spela” (tränare D)

3.3 Synen på tävling och resor

Alla intervjuade tränare säger att pojkarna inte endast kommer ifrån närområdet. När det gäller storstadens föreningar så kan pojkarna resa dels från angränsande kommuner men även ifrån kommuner som ligger geografiskt i motsatt riktning. I en av storstadsföreningarna kommer sju/ tio av dem som tillhör 1:a laget ifrån andra områden än närområdet.

”När dem kommer till träningen är dem ju oftast trötta. Har dem fått något mellanmål i sig, eller har dem hoppat över det, det vet man ju inte. Det där tror jag att man får ta tag i och följa upp faktiskt”(E)

Tränare A:

”Egentligen är jag emot det för jag tycker att man skall spela där man bor med kompisar. Att man kan gå från skolan till en fotbollsträning. Det skapar ofta problem, dels med att barnen får åka ensamma på tunnelbanan och ta sig hem”(A)

I orten utanför storstadsregionen kommer ungefär tio pojkar utav femtiofem från andra stadsdelar som ligger inom c:a en halvmil. *”Dem blir oftast skjutsade”*. Till detta lag kommer man för att det är en breddverksamhet utan toppning eller utvecklingslag till skillnad ifrån lagen i storstaden där det är gallring och satsning på färre i barn i ett 1:a lag, utvecklingslag, gult lag etc.

”Har man klivit upp i ett förstalag då skall alla spelare anpassa sig oavsett om man är 10, 9, 8 eller 15 år. De skall visa respekt för tränaren och de skall vara koncentrerade på sina övningar För de fotbollspelare som vi har tagit ut är de mest intresserade.

”Fotbollsmässigt är det viktigt att man kan utföra sina övningar så bra som möjligt, man ger alltid 100 %, står aldrig still på en träning, jag vill att alla skall röra sig hela tiden.(C)

3.4 Att utöva flera olika idrotter

Till skillnad från de andra betonar en tränare av de fem att klubben står bakom vikten av att utöva andra idrotter

”Det är något vi vill i vårt lag, att man håller på med två idrotter. Hela vår klubb vill att man provar någon annan idrott med”.(tränare D)

En vanlig kombination är att fotboll kombineras med handboll, innebandy, bandy och ishockey. En av tränarna i storstadsområdet tycker inte att det är några problem just nu, att kombinera med andra idrotter, förutom med ishockey.

”Jag skulle vilja säga så här att dem som håller på med ishockey, det är min erfarenhet, där får man tidigt ett problem. Det är inte fotbollen som är problemet utan det är hockeyn när man på tio-tolvåringar börjar med försäsongsträning mitt i fotbollsäsongen när den är som hetast. Kravet för att man skall få vara med och lira hockey är att man är med på tre av fyra träningar under sommarhalvåret, det är så sjukt så det finns inte! Jag förstår inte vad man håller på med inom hockeyvärlden. Jag har haft fantastiskt talangfulla fotbollspelare som älskar att spela fotboll, älskar att spela hockey men dem måste välja. I och med att det finns färre lag mindre med plan och istider så är kraven större från hockeyn och då får man ge upp fotbollen. Det är tragiskt faktiskt.(tränare E)

På frågan om barnen kan ägna sig åt fler idrotter, uttrycker en tränare att det är svårt att svara på. Han frågar sig om pojkarna hinner med någon annan idrott när de tränar fotboll tre gånger i veckan samt spelar matcher. En av tränarna svarar:

”Nja, det gör dem säkert, men här prioriterar man fotboll! Vill man vara med här måste man prioritera fotboll. Vi har några i en del lag som spelar innebandy en dag i veckan, vissa spelar hockey också, men dem skall inte missa fotbollen för någon annan sport”. (tränare C)

3.5 Lekfull, allsidig och variationsrik träning

Gemensamt för alla intervjuade tränarna är att de uppger inte förekommer någon form av lek på träningarna. Enligt en av tränarna uttrycker pojkarna själva i ett utvecklingssamtal att de tycker att träningarna skall vara seriösa, det skall inte vara flamsigt ”*det är som att varje moment är som ett tävlingsmoment, att göra allting lite bättre, göra allting i lite högre fart och så*”(tränare E). En annan tränare uttrycker att det är tematräningar, -riktig fotboll. På frågan om fotbollsträningen varvas ihop med lekar, svarar samtliga tränare att träningarna inte innehåller några lekar. En tränare uttrycker sig på följande sätt:

”Nej, vi har riktig fotboll. Det är lek på sitt sätt men inget, det är fotboll”(tränare D), ”alltså det är ingen lek kopplat till våra träningar utan dom är väldigt inrutade och instruktör baserade, instruktioner osv. Så där kan man bara säga krasst att vi vill inte att barnen skall växa för fort. Att de inte skall växa ifrån sin motorik så att säga utan vi vill ha dom små och fina medans dom . Det är inte så det funkar naturligtvis men, men visst”...(tränare D)

Fyra tränare av fem som intervjuades uttalade sig om komplexiteten med stor utslagning i tidig ålder. De menar att ”*spelar du i en storklubb oavsett vilken del av landet som helst är det ganska stor utslagning väldigt tidig*”(A) .

På frågan om man fått utbildning om att en del pojkar är tidigare och en del senare i sin utveckling och hur man tar hänsyn till det i träningen blev svaren diffusa

” det är ju mycket allmänt överhuvudtaget om psyke och lite såna saker, motivationen och lite mentala bitar. Inget som är specificerat, det tycker jag inte. Jag tycker att det är viktigt att man har lite fingertoppskänsla, så att man försöker ta sig tid för de. (tränare C)

Några svarar inte på frågan alls.

”Nej, men alltså det har jag aldrig hört en sådan diskussion. Det enda som man säger det är att de gyllene åren som finns mellan 6-12 år så tränar vi ju, nästan

skulle jag vilja säga, uteslutande teknik. Vi lär dem alltså bollen exakt där på foten, vänd bollen så. Det är som att sitta och spela skalor på pianot”.(tränare B)

3.5 Målsättning, utveckling och utslagning

Respondenternas svar på frågor om målsättning, handlar för de flesta av tränarna, om att det är viktigt att ha målsättningen att vinna. Utslagning talar ingen av tränarna om. Däremot är frågor om utveckling och uttagning av utvecklingslag (första lag) något som alla tränarna berättar om. De flesta tränarna talar om uttagning av utvecklingslag för att nå bättre resultat och utveckling av spelare. En av tränarna påpekar att enligt klubben ska utvecklingslaget ha ”elitförberedande” verksamhet.

”ett ord som jag inte gillar överhuvudtaget, för här är man ett gäng med motiverade fantastiskt duktiga fotbollsspelare som mäter sig med andra bästa fotbollsspelare i Sverige hela tiden, så då är de ju redan elit.”(tränare B)

Alla tränare utom en menar att det är viktigt att vinna matcher och cuper. En av tränarna nämner att föräldrarna anser att det är viktigt med vinst och att storklubbarna har ett mer dubbeltydigt budskap kring vikten av att vinna.

”[...]många föräldrar tycker att det är viktigt att hamna i det bästa laget, att vinna är viktigaste, alla gånger man säger att det viktigaste är inte att vinna blir det bara fel för det är viktigt att vinna tycker dom. Alla tycker det är viktigt att vinna[...]alltså storklubbar tycker att det är politiskt korrekt att säga att det inte är viktigt att vinna, fast i andra stunden har man en organisation som bygger på att vinna, annars skulle man inte ha akademilag och utvecklingslag. Ofta vänder man kappan efter vinden. Det som är politiskt rätt att säga.” (tränare A)

Noterbart är att samma tränare svarar att det ofta är föräldrar och tränare som reagerar på förluster *”barnen tycker att det är tråkigt i fem minuter[...]personligen har jag ändrat mig under åren om det här”(tränare A)*

En av tränarna uttrycker även problem med att inte nivågruppera serier. När hans lag vinner med 20-0 över ett breddlag är det inte roligt för någon. Tränaren resonerar kring vad breddlagets tränare tycker och känner efter en sådan förlust.

När det gäller målsättningen att vinna har tränarna olika resonemang kring detta. Alla lagen utom ett som tränarna är aktiva i, har varit med Halör cup (inofficiellt SM för 10-åringar enligt 4 av 5 tränare). Hit åker dessa lag för att prestera.

”Halör ja, det gick inte alls bra. Då åkte man med de absolut bästa killarna bland de 10 åringar man hade. Man åkte för att vinna. Så är det. (tränare A)

[...]pojke SM i Halör[...]vi som åker matchar de bästa[...]ja jag åker inte 60 mil med ett lag och inte försöker vinna. (tränare B)

Tränaren i föreningen utanför storstadsregionen, där de inte toppar för vinst, berättar att klubben inte heller har utvecklingslag eller talanglag förrän senare i 14 årsåldern. Alla spelar lika mycket även om det skulle vara Gothia cupfinal. Deras elitsatsning börjar först vid 15 års ålder. Föreningen har fått fram många framgångsrika ungdomar som spelar i andra seniorlag i staden. Många är kvar upp till senioråldern och flera spelare återvänder också till föreningen.

”[...]det kan vara lockande att toppa ibland, någon gång skulle man gärna vilja prova[...]fast det känns bara bra att göra som vi gör med det här[...]vi känner det i XXX klubben i alla fall att vi får med alla. Vi får alla att spela längre[...]men XXX klubben har många kvar som fortsätter (tränare D)

I de flesta klubbarna som har utvecklingslag ansvarar en uttagningsansvarig i klubben för uttagningarna till lagen. Då tas det bland 10-20 lag ut ett första lag och ett andra lag (benämningen på dessa lag kan vara olika, utvecklingslag, talanglag, färger mm), i en av dessa klubbar förkommer fler än två nivågrupperade lag. Antalet som plockas ut varierar mellan 18 stycken och 10 eller färre. I ett par av klubbarna ordnades uttagningsträningar. En eller flera tränare plockade ut de som var bäst. I ett av lagen åker uttagningsansvarige runt bland breddlagen och plockar ut de bästa.

”ja så åker han runt och tittar på de här lagen [...]det är inte sagt att det blir 10 det kan bli färre och nu är han nere på 8 åringarna”. (tränare B)

En av tränarna berättar att klubben har uttagningar i flera steg då man selekterar bort spelare som inte håller måttet.

[...]”ja och sen kommer nu nya uttagningar, då kan även spelare från klubbar utifrån anmäla sig också”

[...]”det är inte ovanligt att det kommer från andra klubbar”

[...]” i team 96 har vi alla som kommer utifrån nästan” (tränare C)

En av tränarna tar upp att kvalitén på tränaren är en viktig faktor för första och andra laget. Träningarna för första laget ska vara välplanerade och ha en hög kvalitet.

”Det kan även vara det (hög kvalitet, författarnas anmärkning) i andra lagsverksamheten, för att man har intresserade tränare, jag har tränat andra lag då har jag försökt att plagiera eller ta efter 1:a lagets träningar.” (tränare E)

I denna förening har man även tagit ideer från internationell fotbollsutveckling, till exempel genom hur många bollträffar en 10 åring bör ha för att kunna hålla internationellt.

[...]”man börjar med 15 min bollbehandling då ska dom 10 åringar jag har, minst ha 500 touch på bollen och resterande 500 under träningen.” (tränare E)

Ett par av tränarna är missnöjda med att det är svårigheter att peta spelare från första lagen och därmed gör det svårt för andra att komma in i laget.

3.7 Tränaren och talang

För att kunna avgöra om ett barn är talang inom fotboll svarar en av tränarna att det inte är lätt att förklara vad som är talang, han menar också att om det finns olika åsikter samt att många tittar på olika saker. Samma tränare anser att han kan se om det är en talang genom att

se på hans rörelsemönster och hans blick för spelet. [...]”bollbehandling och lite sådana småsaker som man pusslar ihop ser man egentligen lika som man ser någon som inte är bra. Fast tvärtom” (tränare C)

En tränare tycker sig kunna se att några är talanger men menar också att under ett år utvecklas barnen stegvis.

...”man märker ibland kommer dom ifatt och ibland drar dom ifrån och blir lite bättre och en del stagnerar” (tränare D)

”Ja talangfull, det är just det där med att kunna läsa spelet, blicken upp när man tar emot en boll och kan fördela bollar och så” ... (tränare Pa)

”Jo det är, för det första när dom är helt utbildade så ser man ju det på att dom kan göra saker med bollen, bollbehandling, mottagning, pass, hur dom rör sig, koordination, kroppskontroll, fart och att det finns någon slags snabbhet. Om man har några av de här sakerna som skiljer ut sig från de övriga” (tränare E).

Värt att notera är att en av tränarna använder mognad som selektering. En av hans spelare fick lämna laget för att han inte var mentalt mogen.

”Nej han är inte mogen och en sak som är jätteviktig som jag kanske tycker är en av de viktigaste om man skulle sätta upp alla då som har en jättetalang i någon idrott... att kunna ta instruktion och kunna göra det tidigt, att förstå det som en tränare eller någon annan säger och kunna omvandla det till handling på träning eller match det är nästan bland det viktigaste tycker jag” (tränare E).

En annan tränare har lagt märke till att de flesta spelarna i utvecklingslaget är födda under första halvan av året.

4 Diskussion

Denna studies syfte var att undersöka om fotbollstränare i sin verksamhet för barn och ungdom i storklubbar utgår ifrån och bryr sig om de riktlinjer som ligger till grund för RF:s policydokument Idrotten vill.

Vi kan påstå att RF s policydokument Idrotten vill inte har nått fram till tränarna för 10-åringarna. Däremot kan Idrotten villdokumentet omedvetet ha påverkat dem då föreningarnas egna policydokument med all sannolikhet utgår ifrån Idrotten vill. Detta bekräftas då det i Idrotten vill dokumentet slås fast att ”lokala idrottsföreningar över hela landet har tagit *Idrotten vill* dokument som utgångspunkt för sina policyskrivningar och därmed sin verksamhet” (RF s policydokument, Idrotten vill 2009 s. 2). Trots att föreningarna har egna dokument för sin verksamhet ser det ut som att genomslaget för policydokumenten hos tränarna är svagt och att de mer tar utgångspunkt i sina egna erfarenheter.

I riktlinjerna för barnidrotten i Idrotten vill kan man bland annat läsa om att det är viktigt att ta hänsyn till barn och ungdomars utvecklingstakt, allsidighet och lekfullhet (ibid s. 19). Vi fann att tränarnas inställning till lek är kluven, tränarna ger inget utrymme för lek i sin planering, då de anser att lek kan ge ett oseriöst intryck. Vidare tycker en tränare att barnen vill ha seriös fotbollsträning och då får leken inte plats. Det här styrks av det som pedagogen Karin Redelius (2002 s. 201) skriver i sin avhandling; *Ledarna och barnidrotten, om leken* ”Det är emellertid troligt att merparten av idrottens barn inte införlivar en förställning om idrott som i första hand en glädjefull lek, då allvaret och det seriösa synes dominera”. Historiskt sett under 1800-talet, innan tävlingsidrottens genomslag, gällde mer den högre klassens värderingar inom ungdomsidrotten, till exempel genom att leken var överordnad tävlingen (Nilsson 1993 s. 61 ff) till skillnad mot vad den här studiens tränare anser.

Allsidig träning för att stimulera motorisk utveckling såg inte majoriteten av tränarna som sin uppgift. Fokus låg istället på teknikträningen i fotboll. Om barnet är uttagen till ett första lag och ska satsa på fler träningar i veckan, såg tränaren vissa svårigheter med att hålla på med flera idrotter, även om det tillåts.

En tränare utskiljer sig från övriga i denna fråga, då hans klubb har en uttalad policy att uppmuntra barnen till att syssla med flera idrotter för att nå större motorisk färdighet.

I Idrotten vill står det beskrivet att idrotten ska vara lekfull och att tävling skall vara en del av leken (Idrotten vill 2009 s. 5). Vidare finner man i Idrotten vills riktlinjer att man ska stimulera till allsidighet, samt att barnen ska ha rätt att hålla på med flera olika idrotter (Idrotten vill 2009 s. 5,19).

Vi tolkar de flesta tränarnas svar som att det viktigaste är att laget är framgångsrikt, det vill säga att lagen placerar sig högt upp i serier och cuper. Vi konstaterar att detta gäller lagen från storstadsregionen. Dessutom är alla lagens träningar till huvudsak inriktade på fotbollsspecifik teknikträning. Tränarna tycks inte inse hur viktig deras påverkan på barnens motoriska allsidiga utveckling är och vad den kan innebära i framtiden för barnen (Tonkonogi 2012, s.14). En förklaring till omedvetenheten om allsidig träning för barnen kan tänkas vara bristande utbildning kring barn och ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling. Detta trots att alla tränarna har genomgått fotbollsförbundets basutbildning.

En annan förklaring kan tänkas vara att pojkfotbollskulturen överlag är starkt inriktad på tävling och rangordning. Följden blir att tränarnas planering går ut på tävling och rangordning då de utgår från sina egna erfarenheter. Det stämmer väl överens med det som pedagogikprofessorn LM Engströms (2010 s. 53) skriver om praktikens logiker, i detta fall prestationens logik. Tränarna har sitt eget idrottsliga sociokulturella sammanhang, deras habitus verkar avgöra deras strategier för träningsverksamheten (ibid s. 43) till exempel kortsiktiga vinstmål. Att kunna tävla och rangordna verkar vara den självklara logiken för dessa tränare. Detta får då till följd att planeringen för barnen går mot kortsiktiga vinstmål trots att föreningens policydokument säger annat.

I S:t Erikscupen (fotbollscup för barn och ungdomar i Stockholm) har Stockholms fotbollsförbund infört regelförändringar som innebär att man inte räknar poäng och att inga serietabeller sammanställs. Föreningarna får skriva under ett dokument där man intygar att alla barnen någon gång per match ska få vara i med på planen från startsignalen.

(<http://www.stff.se>)

Vad detta kommer att innebära i praktiken ska bli spännande att följa.

Att träningen läggs upp allsidigt är viktigt för barnens fysiska, psykiska och sociala utveckling i framtiden. (Idrotten vill 2009 s. 5,19). Tränarna tycks vara medvetna om vikten av allsidig träning men träningen fokuseras trots det endast på fotboll.

”Även om man syftar till högsta resultat inom sin respektive gren så ska man träna barnens alla förmågor och kvaliteter, även sådana som inte är betydelsefulla inom den aktuella idrottsgrenen (Tokognogi 2012 s.20). Här tror vi att våra intervjuade tränare är begränsade i sin kunskap om allsidig träning och att det kan kopplas ihop med deras eget fotbollshabitus. ”Vår habitus kan ju säga utgöra summan av de olika erfarenheter vi förvärvat i livet” (Karin Redelius (2002 s.44).

Barn som spelar fotboll i storklubbar riskerar tidigt att sorteras och plockas ut till lag som satsar mot prestation och tävlingsverksamhet eller så hamnar barnen i klubbens så kallade breddlag. Denna typ av sortering förespråkas i Idrotten vill (2009 s 19-23), under riktlinjer för elitverksamhet för ungdom. Ungdom enligt Idrotten vill, är från 13 års ålder. De tränare som vi har med i vår studie tränar 10 åringar. Vi kan konstatera att storklubbarna börjar för tidigt med att rangordna och sortera ut barnen till utvecklingslag. Denna rangordning går till på olika sätt i klubbarna, tränarna anser att man kan se en talang om talangen är snabb, är mogen, har bra speluppfattning, har bra bollbehandling, har bra rörelsemönster eller som en av tränarna säger ”man ser det på samma sätt som att när man ser att barnet inte har talang” (tränare A).

Man kan anta att med den här typen av subjektiva uttagningar tidigt, är risken stor att fotbollen och idrotten tappar framtida talanger (Peterson i FOU –rapport 2007:1 s. 22 ff).

Tomas Petersons skriver i RF:s FOU -rapport (2007:1 s. 22 ff) att övervägande delen av de som är uttagna till fotbollsdistriktens elitläger är födda tidigt på året (och att man därmed skulle kunna förvänta sig att barnen är mer fysiskt och psykiskt mogna). En effekt av detta kan vara att en övervägande del av de som var födda senare på året slutade med fotboll mellan 5-13 års ålder (ibid s.22 ff). Detta stämmer väl överens med en studie som är gjord i Canada och Belgien (Helsen m. fl. 2000) där man tittar just när på året som ungdomar är födda i olika talangutvecklingslag. Resultaten visar att ungdomarnas födelsedag är så långt som möjligt från uttagningsdagen.

En av de intervjuade tränarna i föreliggande studie säger att han har lagt märke till att barnen är födda tidigt på året i utvecklingslaget.

De flesta av de intervjuade tränarna ville utveckla spelarna och vinna de cuper de ställde upp i. Detta uppfattar vi som väldigt kortsiktiga mål, där tidiga uttagningar till utvecklingslag och med fler träningar än i breddlagen, förstärker de kortsiktiga vinstmålen. Det blir uppenbart att de som tränar mest blir kortsiktigt bättre och vinner mer matcher än breddlagen. Till skillnad mot laget utanför storstadsregionen, där det inte förekommer utvecklingslag och deras målsättning är att få med så många som möjligt upp i seniorlaget. Denna förening har inga utvecklingslag och alla spelar lika mycket även om det skulle vara Gothia cupfinal. Deras elitsatsning börjar först vid 15 års ålder. Trots detta har föreningen fått fram många framgångsrika ungdomar som spelar i andra seniorlag i staden. Många är kvar upp till senioråldern och flera spelare återvänder också till föreningen.

Alla tränarna i storstadsregionen har som målsättning att åka och vinna en stor cup i Skåne. På denna cup gör tränarna klart att det är vinst som räknas. Detta går stick i stäv med Idrotten vill dokumentet som säger att cuper och matcher ska ske i närområdet och att resultatet ska ges liten uppmärksamhet (Idrotten vill 2009 s 19).

Konsekvenserna med denna målsättning kan vara att de som är sent utvecklade eller har det lite motigt allmänt i denna mognadsfas upplever att de är dåliga och inte duger och kan hamna utanför laget. Dessutom blir logiken att vinna överordnad barns långsiktiga utveckling. Tränarna är inte helt insatta i barnens utvecklingsstadier, vilket gör att de ”glömmer” bort barnen i vinstjakten. Tränarna verkar dessutom inte ta hänsyn till barnens allsidiga utveckling, mognad och behov.

Detta fenomen skriver Idrottspedagogen Karin Redelius om i sin avhandling, Ledarna och barnidrotten (2002 s.118-135), bland annat i sin forskning om fotbollens ledare, där organisationen av fotbollens ungdomsverksamhet inriktas på att ”vinst blir viktigare än att alla ska få spela lika mycket” i tävlingsmatcher.

Alla de intervjuade tränarna upplevde vi som mycket engagerade och fotbollskunniga. Med största sannolikhet utvecklas barnen och deras lag inom fotbollen.

När det gäller riktlinjerna i Idrotten vill om att idrott ska bedrivas i närområdet, finner vi att barnen i storstadsregionen åker väldigt långa sträckor för att träna med ett framgångsrikt lag.

Till sist kan vi konstatera att barnidrott är en komplex verksamhet med flera olika uppdrag. Dock är det tydligt i Idrotten vill att barnidrott ska bedrivas upp till 12 årsålder. Detta verkar vara en svår balansgång för tränarna, då tävling och prestation dominerar med uttagningar långt ner i barnåldrarna. Frågorna om elit, talang och tidig specialisering har diskuterats under mycket lång tid och är fortfarande aktuella men lite har hänt.

Utgallring inom pojkfotbollen förekommer tydligt redan i barnidrotten. Frågan är om de som sorteras bort inte är de talanger som möjligen skulle kunna ha fortsatt med fotboll upp i seniorålder.

Internationella studier visar att talanger kan missas när man grundar uttagningen på mognad/ålder. Det vill säga de som fysiskt mognar tidigt plockas ut. (Helsen, m. fl. 2000)

Ett annat paradoxalt exempel är *ungdomsidrotten* som ska vara elitinriktad samtidigt som föreningsfostran är viktig enligt Idrotten vill dokumentet. Vi kan konstatera att barnen som kommer med i utvecklingslagen får stora utmaningar och en bra fotbollsutbildning men med avsaknad av föreningsfostran. I resultaten ser vi till exempel att fyra av fem tränare inte låter barnen vara delaktiga och kan påverka träningsverksamheten.

Vi kan även konstatera att trots att tränarna är utbildade i fotbollsförbundets basutbildning bedrivs tidig specialisering och träning som inte är allsidig. Kunskap om lek som en metod för utveckling är bristfällig.

Idrotten vill dokumentet har svårt att nå hela vägen fram till tränarnas fotbollsverksamhet för 10 -åringarna i storstadsregionerna. Tränaren utanför storstadsregionen följer noga sin förenings policydokument. Av svaren kan vi konstatera att tävling och rangordning prioriteras före allsidig utveckling i barnens fotbollsverksamhet. Uttagning till utvecklingslag sker senast i 10 års ålder vilket går stick i stäv med Idrotten vills riktlinjer. Alla fotbollstränarna från storstadsregionen använder sin egen fotbollserfarenhet och Svenska fotbollsförbundets basutbildning i sin planering av barnidrottsverksamheten.

4.1 Studiens brister och förtjänster

Vi är medvetna om att merparten av tidigare forskning fokuserar på nationell nivå.

Eftersökning av internationell forskning kunde ha varit mer omfattande. Vi kunde till exempel ha undersökt om andra länder har liknande värdegrundsdokument som Sverige.

En nackdel med studien kan vara att tränarna i viss mån svarar som de tror är politiskt korrekt.

En annan fördel av att vi själva verkar som tränare och är insatta i problemområdet när vi har intervjuat.

4.2 Förslag till fortsatt forskning

Man kan ana en förändring inom storklubbarnas barn och ungdomsverksamhet, från ideellt engagerade klubbledare, där statsbidrag och ett allmänt gott förhållande till Idrottens policydokument utgör grunden för träningsverksamheten, till en mer kommersiell verksamhet. Vi kan se att fler kommersiellt baserade så kallade Sportakademier (eller tränares egna firmor) erbjuder specialistträning mot ett kostnadstillägg, för de som vill satsa extra hårt. Detta förespeglas kunna öka chanserna till att bli uttagen till utvecklingslagen (de lag där uttagning av de bästa barnen har gjorts av tränare eller utvecklingsansvariga inom föreningen, för att bilda bästa åldersgruppslag) i föreningen. Tränarna för akademierna kan köpas både av lagen och individuellt. Dessa instruktörer utger sig för att vara professionella och specialutbildade instruktörer. Målet är att öka individuella färdigheter.

Föreningarna har också skapat bredd och utvecklingslag för att ge plats för alla barn som vill spela fotboll. Inom breddverksamheten kan man troligen se en verksamhet som bygger på Riksidrottsförbundets policydokument till skillnad mot i utvecklingslagen.

Detta paradigmskifte mellan den kommersiella idrotten och RF: s policydokument Idrotten vill, skulle vara spännande att beforska i framtiden.

Ytterligare en fråga är om fotbollen går från att vara en typisk lagidrott med lagträningar till en mer individualiserad idrott, där individen tränas av specialister, till exempel snabbhetstränare, styrketränare och skotttränare där varje individ själv kontaktar och bekostar tränaren.

Flickors allsidiga rörelseutveckling och damfotbollens problem med knäskador är ytterligare frågor som väntar på att besvaras.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Informantförteckning

I författarnas ägo, intervjuutskriften

Tränare A. Enskild intervju ht 11

Tränare C. Enskild intervju ht 11

Tränare B. Enskild intervju ht 11

Tränare D. Enskild intervju ht 11

Tränare E. Enskild intervju ht 11

Tryckta och elektroniska källor

Engström, L-M. (1999). *Idrott som socialmarkör*. Stockholm: HLS förlag.

Engström, L-M (2002). *Idrottspedagogik*. I Engström, L-M. & Redelius, K. (red.). *Pedagogiska perspektiv på idrott* s.15 f. Stockholm: HLS förlag

Engström, L-M. (2010). *Smak för motion. Fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholm: Stockholms universitets förlag

Kulturdepartementet (2008). *Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten: SOU 2008:59*. Stockholm: Kulturdepartementet.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker

Helsen, W.F., Hodges, N.J., Winckel, J. Van. & Starkes, J.L. (2000) The roles of talent, physical precocity and practice in the development of soccer expertise. *Journal of Sports Sciences*, 18:9, s. 727-736

Riksidrottsförbundet (1996). *Idrotten vill: Idrottsrörelsens idéprogram*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
[2011-08-08]

Riksidrottsförbundet (2005). *Idrotten vill: Idrottsrörelsens idéprogram*. Stockholm:Riksidrottsförbundet
[2011-08-08]

Riksidrottsförbundet (2009). *Idrotten vill: Idrottsrörelsens idéprogram*. Stockholm:Riksidrottsförbundet
[2011-08-08]

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2010). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nilsson, P. (1993). *Fotbollen och moralen. En studie av fyra allsvenska fotbollsföreningar*. Diss. Stockholmsuniversitet, Stockholm: HLS förlag.

Patel,R. & Davidson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Patel, R. & Tebelius, U.(1987). *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Peterson, T. (2004). *Selektions- och rangordningslogiker inom svensk ungdomsfotboll*.

Internet, <http://www.idrottsforum.org/articles/peterson/peterson.html>

[2011-08-31]

Redelius, K. (2002). Barnidrotten i ett samhällsperspektiv. I: Engström, L-M. & Redelius, K. (red.). *Pedagogiska perspektiv på idrott* s.57ff. Stockholm: HLS förlag.

Redelius, K. (2012). Ledare osäkra om barns rättigheter. *Svensk Idrottsforskning*, vol.21(1) s. 14-18

Riksidrottsförbundet (2004). *Toppningsstudien: FOU-rapport 2004:1 En kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet (2004). *Idrotten vill en utvärdering av barn och ungdomsidrotten: FoU-rapport 2007:1*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Stockholms fotbollsförbund (2010). *Sammanställning gällande Översyn av S:t Eriks-cupen 2010*. Stockholm: Stockholms fotbollsförbund.

<http://www.stff.se/tavling-domare/oversyn-av-st-eriks-cupen/>

[2012-08-20]

Svenska golfförbundet (2012). *Golfens regler*.

[http://iof4.idrottonline.se/SISUIdrottsbocker/Produktwebbar/GrontKort/Golfensregler/Svenska golfförbundet](http://iof4.idrottonline.se/SISUIdrottsbocker/Produktwebbar/GrontKort/Golfensregler/Svenska%20golf%20f%20rbundet).

[2012-08-20]

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Studiens syfte är genom intervjuer undersöka om fotbollstränare, i sin verksamhet för barn och ungdom i storklubbar använder och bryr sig om de riktlinjer som anges i RF:s policydokument Idrotten Vill.

Och då söka svaren på följande frågeställningar

- Arbetar tränarna (medvetet eller omedvetet) efter de principer som RFs policydokument anger.
- Om inte dokumentet (Idrotten Vill) används, vad används istället.
- Vad betyder det för verksamheten att dokumentet ligger/inte ligger som grund för tränaren

Vilka sökord har du använt?

Barnfotboll, barn och ungdomstränare/ idrottsledare, Idrotten vill, lek, mål, toppning, talang, allsidighet, träning, tävling, vinna och selektering. Bourdieus habitusbegrepp, Kvalitativa forskningsintervjuer, Select, sport, children Nilsson, Engström,

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, Diva vid GIH, www.idrottsforum.se, Sport discuss, Google Scholar. Libris

Sökningar som gav relevant resultat

DIVA: Intervjustudier, barn och ungdomsledare, fotboll
Libris: Broady, Nilsson, Engström, idrottsledare, idrotten vill, selektering, toppning
Idrottsforum: selektering
Google scholar: kvalitativa forskningsintervjuer

Kommentarer

Utöver de sökningar som vi har gjort har vi fått hjälp av vår första handledare Karin Redelius och vår andra handledare Karin Söderlund att hitta relaterad litteratur, artiklar och rapporter. Vi har även sökt på Riksidrottsförbundet och på SISU. Svenska fotbollsförbundets hemsida ledde oss fram till föreningarnas egna policydokument. På grund av etiska skäl har vi valt att inte referera till dessa. I övrigt är ovanstående endast en presentation av några av de vägar vi valt då vi sökt litteratur.

Hej,

Vi är två lärare, Pia Agné och Kristina Hård af Segerstad som arbetar med lärar, tränar och hälsopedagogutbildningarna vid Gymnastik och Idrottshögskolan (GIH).
Just nu arbetar vi med en C-uppsats som handlar om barn och ungdomsidrott.

Vårt stora intresse är idrott, träning och utbildning med frågeställningar kring syfte och mål med idrott för barn och ungdom inom såväl breddidrott som elitidrott där talangutveckling ingår som en del.

Önskan är att via intervjuer, få en inblick i ledare och tränares syfte och mål med idrotten för barn och ungdom samt få ta del av hur verksamheten bedrivs.
Du som får förfrågan är ledare/tränare för fotbollslag, pojkar födda 00.

Vi kontaktar dig för att genomföra en intervju som tar mellan 30-40 min. Väljer du att ställa upp har du som ledare/tränare har möjlighet att vara helt anonym och du kan hoppa av när som helst.

Tack för att du gav dig tid till att läsa brevet.

Med vänliga hälsningar

Pia Agné och Kristina Hård af Segerstad

Kristina Hård af Segerstad
Adjunkt i Idrottslära

kristina.hard@gih.se
Tel 08-402 22 86
Mobil 0705 82 23 38

Pia Agné
Adjunkt i Idrottslära

pia.agne@gih.se
Tel 08-402 22 31
Mobil 070-928 20 04

Intervjuguide, Idrotten Vill

Demografiska frågor

Namn, ålder, klubb, utbildning, yrke, bostadstyp, ort, tidigare idrottserfarenhet, tränare antal år, egen idrottslig aktivitet, nivå, mål, andra erfarenheter av egen idrottsutövning och förebilder.

Utbildning inom idrotten generellt, i fotboll specifikt.

Egen utbildningsplan för sitt ledarskap

Klubbens utbildningsplan generellt och för tränaren specifikt

Rfs riktlinjer

Hur ser du på Rfs riktlinjer för barn och ungdomsidrott?

Klubbens policy för barn och ungdomsverksamheten

Hur ser du på klubbens policydokument eller riktlinjer för barn och ungdomsidrotten?

Följdfrågor

Hur gör du med riktlinjer för verksamheten med ditt lag?

Vad är det som är bäst med klubbens riktlinjer

Vad är bäst med dina egna

Hur påverkar riktlinjerna träningsupplägget?

Hur påverkar riktlinjerna de aktiva generellt, individuellt

Innehållet i riktlinjerna i förhållande till de övergripande riktlinjerna i Idrotten Vill dokumentet.

Hur ser du på lek och idrott

Hur ser du på träning i andra idrotter och allsidighet

Kör alla samma träningar?

Lägger du märke till om barnen är i olika utvecklingsfaser? Kör alla lika, gäller samma regler?

Hänsyn till variationer i utvecklingstakt.

Hur länge tänker du att de aktiva ska hålla på med idrott?

Träning och tävling lokalt? Hur ser du på om ni har någon som kommer en bit härifrån?

Hur ser du på de olika utvecklingsfaserna för barn och ungdom? Vilka anser du att idrotten och du som ledare ska ta ett ansvar för?

Hur tänker du när en aktiv har flera olika idrotter och måste gå på ex handbollen istället för fotbollen?

Vilken typ av verksamhet bedriver du bredd eller elit?